

mes, emberileg annyira igaz rezignációja, érdes monumentálisa teljes mértékben jutott érvényre.

\*

Örömmel üdvözljük a «Muzsika» zeneművészeti, zenetudományi és zenekritikai folyóirat megszületését. Kultuszminiszterünk mély belátása arra a sok-sok tennivalóra vonatkozóan, ami a magyar zenetudósokra vár, ezzel a lappal a munka elvégzésének egyik legfontosabb kellékét teremtette meg. Nagy jelentősége lesz e folyóiratnak abban, hogy a magyar zene-történeti kutatások eredményeinek publikálására szélesebb teret van módjában nyújtani.

«A zenetudósoknak és az alkotó zenészeknek együttműködve kell kifejleszteni népi, nemzeti irányban a magyar műzenét» — írja gr. Klebelsberg a lap megnyitó soraiban. — «Egy jó zenei folyóirat sokat tehet nemcsak Budapesten, hanem különösen a vidéki zenei életnek elmélyítésében, ahol speciális zenei könyvtár nem áll a zenekedvelők rendelkezésére. Egy jó zenei revü tájékoztathatja a magyar intelligenciát a külföld zenei mozgalmairól és amint a tudományok terén a mindenkori világlejlődést nyomon követjük, azonképen a zenei életben is megteremtheti nemzeti különállásunk épségben tartása mellett a mindenkori kontaktust a világramlatok és itthoni zenés életünk között.»

A díszes kiállítású első ünnepi szám sok értékes cikkel hódol a legnagyobb magyar zenei lángelme, Liszt Ferenc emlékének.

A tanulmányok közül *Isoz Kálmán*, legkiválóbb Liszt-szakértőnk «Liszt és Budapest» c. cikke legszebb példája annak, hogy szigorúan objektív tudományos módszer mellett is lehet érdekeszítően, élvezetes, elegáns, világos stílusban elénk tárni a kutatások eredményeit. *Koudela Géza* kitűnő egyházi szónokunk színes, gazdag nyelvezete, az egyházi zenében való nagy jártasága kitűnően érvényesül Liszt egyházi és vallási műveiről írt tanulmányában. *Major Ervin*, a magyar zene-történet nagyszorgalmú adatgyűjtője, Liszt magyar rapszódáinak forrásait igyekszik kimutatni. *Apponyi Albert gr.* és *Pauler Ákos* cikkei újból bizonyítják, hogy zenéről teljes lélekkel, a lényegyet megragadóan igazán a «nem szakmuzsikusok» tudnak írni. Azok, akik — mint Apponyi gróf írja — a zenevilággal

csak a fül és szív útján állnak kapcsolatban. Egy pár mondatukban több lelket, lényegyet adnak Liszt művészi és emberi nagyságáról, mint a sok száraz adatot felhalmozó, szellemtelen biográfusok kötetei.

Kívánjuk, hogy a «Muzsika» nagyszabású programjának beváltásával biztosítéka legyen egy egységes, komoly, tisztult elveket valló, képzett magyar zeneirőgeneráció kifejlődésének és méltó organuma a világhírű magyar zeneművészetnek. *Prahács Margit.*

### Magyar folyóiratszemle.

Amint a mű megkezdí szemmellátható, tudatunk számára hozzáférhető életét, megindul az alkotó részéről a mű organizációja és ezután a technikai kivitel. Bár ezeket a műveleteket első-sorban a művészi értelem irányítja, nem nélkülözi a tudat előtt meglepetés-szerűen jelentkező, érthetetlennek tűnő belső impulzusok segítő erejét, mint ahogyan néha a tudattalanban folyó is egy-egy divinációs pillanatban megvilágosodhatik az alkotó előtt. Általában nehéz pontosan szétválasztani a tudatot a tudattalantól, mert a határ e két lélekország között egyéneknként másutt és másutt fekszik. Így érthető, hogy a költők, művészek vallomásaiban gyakran látszólag ellentmondanak egymásnak, mást és mást tartva tudatosnak, illetve tudattalannak, sőt egy-egy író élete folyamán is különbözőképen vélekedik e kérdéssről. Nemcsak egyéneknként és életkoronként, hanem szellem-történeti korszakonként is változik e két lélekerület egymáshoz való viszonya. A realizmus és racionalizmus évtizedeiben pl. oly nagyfokú lett az alkotás tudatossága, hogy mindinkább megnövekedett a vágy az alkotás kevésbé tudatossá tételére. A mai korban, amikor az emberi szellem művészi nyilatkozásainak minden területén a racionalizmus és realizmus éjtszakájának lassú elmulását figyelhetjük, és tudjuk, hogy egy egyetemes metafizikai világnézet hajnalnyere dereng a távolokban, nem érdetelen vizsgálni azokat a jelenségeket, amelyek az emberi létezés irracionálisát hirdetik. (*Németh Antal: A tudattalan szerepe a művészi alkotásban. Budapesti Szemle febr.*)

A világháború után a német nép-lélektben főként két irányban következett be nagy átalakulás: az államhatárok egészen új elgondolások terén és az ú. n. «külföldi németek» kérdése-

nek fölvetődése által. Németországnak nincsenek olyan szent nemzeti hagyományként lebegő történeti határai, mint nekünk. Nem is a nagynémet gondolat ma a jelszó, hanem az, hogy a Német birodalom határai az összefüggő német nyelvterület határaiig terjedjenek. Ebben az elvben a németiségnek túlnyomó nagy többsége található és nem lehet kétséges, hogy a jövőben általánosan uralkodó lesz. De ez az új felfogás nem rejt számunkra veszélyt; Burgenland kérdése ma nem reálpolitikai kérdés és ha Ausztria csatlakozása aktuálissá válik, bizonyosra vehető, hogy Németország velünk ebben az ütköző kérdésben etiko-politikai alapon tárgyalni fog. A külföldi németiség problémája terén a német államgondolat mellett és attól függetlenül egy népgondolat keletkezett, amelynek részese a birodalmi és az osztrák német, de a svájci és az amerikai német is. Ennek a népgondolatnak a múlttal szemben az a jelentős következménye, hogy a németiség ma nyelv, népiség, kultúra tekintetében közösséget érez. Ennek tudatát a Páris körüli békék a nemzeti kisebbség fogalmának becikelyezése által mintegy törvényesítették is. A népgondolatot magáévá tette a hivatalos és félhivatalos Németország és ez minden adandó alkalommal, parlamentben vagy parlamenten kívül kifejezésre jut. A német politikai érzésnek ez az átalakulása nálunk szinte ismeretlen. És akik előtt ismerős is, ezt többnyire a német politikai érzék eltévelyedésének hajlandók tulajdonítani. Pedig e tényt reálpolitikai értelemben kell megfontolnunk. Ez a megfontolás arra az eredményre vezet, hogy az új német népgondolat a magyarságra nézve semmiféle veszedelemet nem jelent. A népi öntudat, amennyiben a nyelvhez és kultúrához való ragaszkodásban jut kifejezésre, a magyarországi németiségben nem gyengíti ma sem a magyar államhűséget és hazafiságot. A hazai németiség mindig készséggel ismerte el az államfenntartó magyar faj politikai és kormányzati felsőbbiségét és mivel a hazai németiség az egyetlen valóban államhű, az államisággal történetileg összeferrott nemzeti kisebbség Európa délkeletén, ezt a körülményt következetességgel a leszakított magyar kisebbségek, az integritási gondolat, külpolitikai presztízsiünk javára kell kiaknázni. Ennek feltétele azonban új tájékozódás a kisebbségi kérdés belügyi vonatkozásaiban. Ez egyszersmind

parancsoló követelménye a szentistváni gondolatnak, amely nem a magyar faj, hanem a magyar állam gondolatát jelenti; természetesen oly magyar állam gondolatát, amelynek sorsát a magyarság elhatározóban intézi, de amely mégis egyetemesebb a magyar fajgondolatnál. Bizonyos, hogy Németország megszünt imperialista nagyhatalom lenni; a nem imperialista németiséggel pedig, amelynek nemzeti aspirációja abban kulminál, hogy a német kisebbségek nyelvükkel és kultúrájukkal belekapcsolódjanak a minden politikától mentes népgondolatba, megegyezzen minden nehézség nélkül lehetséges. *(Bleyer Jakab: A magyar és német viszony. Magyar Szemle febr.)*

Az érdekképviselési rendszer elvi és valóságos térfoglalása felismerhető ma mind a tényleges politikai alakulásokból, mind pedig abból, hogy az összes elméleti megfontolások különös súlyjal foglalkoznak vele. S ha ezt a jövő parlamentarizmusnak kritériuma gyanánt tekintjük, közte és a jelen között az a különbség, hogy a jelen parlamentarizmusa külsőségeiben a rendi gyűlések továbbfolytatása. Tovább folytatása leginkább a területiális elvnek, amely abból az időből származik, amikor egy város vagy táj társadalmi értelemben közösséget, politikai értelemben pedig forumot jelentett. Sombart a proletárszocializmusról szóló munkájában vizsgálja azt az átalakulást, amely az elkapitalizálódás és a közlekedés tökéletesedése folytán következett be: a helyi közösségek szétporladtak és az atomizált, ide-odasodott emberek egészen más alapon alkotnak közösségeket: foglalkozásuk, hivatásuk szerint. A szindikalizmus erre épül és erre annak lehatalmasabb kísérlete a fassizmus is. *(Jankovits Antal: A parlamentarizmus és a demokrácia válsága. Magyar Kultúra jan. 20.)*

A nagy háború első idejében oly sok szó volt a háború után bizonyosan remélhető új életfelfogásról, hogy ma a testi fegyverekkel vívott háború után bátorságunkat veszítjük, ha az emberiség megújulásáról akarunk szólni. Pedig az új világ itt van. Szellemi téren a nagy metanoia már megtörtént és akik ennek élén állnak, látják az új világ kibontakozását, amelynek lehetete ott érzik a tudomány műhelyeiben, a művészet hajlékaiban, a társasélet viszonyaiban, a vallás megszentelt csarnokaiban, sőt a nagy politika mozdatlannak látszó mocsarában is.

A régi világfelfogás a lelket merőben materializálta és részekre bontogatta, hogy ezekből a részecskékből értse meg a lelket mint egészet. Az új lélektan ezzel szemben arról győződött meg, hogy előbb van az egész, mint organikus egység és a részeknek jelentést csupán az előbb létező egész adhat. Ebből pedig az következik, hogy a részekből senki sem képes megérteni az egészet, amely a maga jelentése szerint benne van minden részecskében, hanem a részek értendők meg a jelentést adó egészből. A léleknek új organikus felfogása hozzásegít a szellem sajátos lényének megismeréséhez is. A szellem az az örökkévaló hatalom, amely az emberi tevékenységet az önértékek megvalósítására képessé teszi. A szellem a legfőbb teremtő, amely által az élet legmagasabb formája nyer megvalósulást. Ez az életadó szellem fejlik ki a történelem folyamán s a történet épen azért örökös és állandó értékre való viszonyulás. A történet eseményeiben ezért a szellem lüktetését kell megélnünk. A lélekről és szellemről való új felfogás tükrében az ember képe is másképp jelenik meg: az új világ embere felszabadul az atomizált természet mechanikus nyomása alól és ismét tudatára jut annak, hogy az ember szabadságra hivatott és hogy ez a szabadság a szellem hatalmából fakad. Az új világ emberének lelkében a tények és ideálok elválhatatlanul yannak egybeforrva. (*Bartók György: Új világ felé, Protestáns Szemle, márc.*)

Az a frivol játék, amit a kisebbségekkel üznek, makacs küzdelemre utasítja őket. A harc végre kétségtelen, ma az asszimilálás meddő kísérlet. Különben

is őrt áll maga a kisebbségi jog, melynek elméleti értéke épen ebben az erkölcsi támaszban rejlik. A nemzeti-ségi probléma felváltása a kisebbségi joggal nemcsak azért jelentős, mert ez szoros kapcsolatba kötötte a béke megmaradásával vagy fölborulásával, hanem főként azért, mert az idegen ajkúak harcát az elnyomó állam erőszakával szemben egészen más alapra helyezi. A küzdelem ma nyílt törvényes harc és teljesen szilárd jogi arénán folyik. A küzdelem e jogi mezőn lassan, de örövendetesen bontakozik előre; külön csapatok az egyes államokban és együttesen a genfi kongresszuson vonulnak ki. A kisebbségi nemzetköziségben talán legérdekesebb a magyarság küzdelemre kívánczossága. A magyar kisebbség a megpróbáltatás legmélyebb szakadékjába zuhant. A régi kor minden vádjának rémsége ül rajta, politikai vezetői elszakadtak tőle, gazdasági ereje gyöngye és bénult és a belső emésztődés kínjától sem szabadult meg. A magyarság küzdelme már 1526 óta valójában mindig a kisebbség küzdelme volt és mintegy a tudat alatt fejlesztette ki azokat a szerveket, amelyek alkalmassá tették a mai, teljes, sőt méltatlan kisebbségi élet türelmes elfogadására. Az erdélyi magyar kisebbségi nemzet bizonyára feleszmél feladatára: most teljes lendületével fogja századok öntudatlan nevelését, tíz esztendeje megacélozott politikai nyugalmát, törvénytisztelő fegyelmét a reálfantasztikum, a valóság és szenvedély okos, szükséges, a maga helyén és idején való alkalmazását igénybe venni. (*Spectator: A kisebbségi kérdéshez. Erdélyi Helikon, jan.*) K. B. O.